

Mirosław Sitarz

WYMOGI NA URZĄD KANCLERZA KURII DIECEZJALNEJ

Ustawodawca w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r.¹ stanowi: „W każdej kurii należy ustanowić kanclerza [...]” (kan. 482 § 1). W związku z powyższą dyspozycją, kanclerz jest organem obligatoryjnym. Biskup diecezjalny jest zobowiązany do jego ustanowienia w swojej kurii². Podstawowym zadaniem kanclerza jest troska o sporządzanie i wysyłanie akt kurialnych oraz strzeżenie ich w archiwum kurii (kan. 482 § 1; kan. 486-491)³. Wykorzystując doświadczenia z obowiązywania KPK/83, w 2004 r. Kongregacja ds. Biskupów w Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów *Apostolorum successores*⁴ odnośnie do wymogów i zadań kanclerza doprecyzowała przepisy prawne w sposób następujący: „[...] zadania kanclerza nie zawężają się jedynie do tych

KS. DR HAB. MIROSŁAW SITARZ, PROF. KUL – kierownik Katedry Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego, Instytut Prawa Kanonicznego, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: mpsitarz@kul.pl

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83].

² Zob. także kan. 470: „Nominacja tych, którzy sprawują urzędy w kurii diecezjalnej, należy do biskupa diecezjalnego”.

³ Kanclerz, zachowując tajemnicę, przechowuje również sporządzony przez biskupa diecezjalnego wykaz osób uprawnionych do tymczasowego kierowania diecezją w sytuacji *sede impedita* (kan. 413 § 1). Szerzej zob.: R. KASZAK, *Kompetencje kanclerza kurii diecezjalnej dotyczące archiwum według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, „Kościół i Prawo” 4 (17) 2015, nr 2, s. 55-67.

⁴ CONGREGAZIONE PER I VESCOVI, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi Apostolorum successores* (22.02.2004), Libreria Editrice Vaticana 2004; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 517-711 [dalej cyt.: AS].

sektorów [...]”, ponieważ do niego „należą także dwa inne ważne zadania: a) notariusz kurii: urząd notariusza, który sprawuje kanclerz lub inni notariusze, ma bardzo ważne znaczenie kanoniczne, jako że jego podpis jest publicznym potwierdzeniem realizacji aktów prawnych, sądowych i administracyjnych, to znaczy «zaświadcza» o autentyczności prawnej dokumentu, co zakłada uprzednią ocenę oraz weryfikację jego poprawnego zredagowania na piśmie. Ponadto biskup korzysta z pomocy kanclerza i notariuszy w sporządzaniu dokumentów o charakterze prawnym, jak na przykład różnego rodzaju akta jurysdykcyjne, dekrety, indulty itd., aby ich treść była precyzyjna i jasna; b) sekretarz kurii: z zadaniem czuwania, w ścisłej współpracy z wikariuszem generalnym i, jeśli taki istnieje, moderatorem kurii, nad dobrym uporządkowaniem kurialnych spraw administracyjnych” (nr 180)⁵.

O istotnym znaczeniu urzędu kanclerza świadczy m.in. fakt, że sporządzone przez niego lub podpisane pismo nabiera charakteru urzędowego (kan. 483 § 1)⁶ i jest to publiczny dokument kościelny⁷, ponadto w sytuacjach nadzwyczajnych w diecezji nie ulega zawieszeniu, natomiast do jego usunięcia w sytuacji *sede vacante* (kan. 416-430), admini-

⁵ W obecności kanclerza, który sporządza odpowiedni akt, obejmują swój urząd: biskup diecezjalny (kan. 382 § 3) oraz biskup koadiutor i biskup pomocniczy (kan. 404 § 1-3). Zob. także: J. KRUKOWSKI, *Prawo administracyjne w Kościele*, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2011, s. 180-182.

⁶ „Akta kurii, które powstały, by wywołać skutek prawny, winny być podpisane przez ordynariusza, od którego pochodzą, i to do ważności, jak również przez kanclerza kurii lub notariusza. Kanclerz kurii ma obowiązek powiadomić o wspomnianych aktach moderatora kurii” (kan. 474). Podpis kanclerza jest konieczny dla celów dowodowych.

⁷ Dokumenty sporządzone czy podpisane przez kanclerza rodzą określone skutki prawne w kwestii dowodzenia. Ustawodawca kodeksowy stwierdza: „Publicznymi dokumentami kościelnymi są te, które sporządziła osoba publiczna wykonując w Kościele swoje zadania, z zachowaniem formalności przepisanych prawem” (kan. 1540 § 1). W konsekwencji, „jeśli nie wykaże się czegoś innego przeciwnymi i oczywistymi argumentami, publiczne dokumenty mają moc dowodową we wszystkim, co się w nich stwierdza wprost i zasadniczo” (kan. 1541).

strator diecezji powinien uzyskać uprzednią zgodę kolegium konsultorów (kan. 485).

Zgodnie z kan. 149 § 1, „Ażeby urząd kościelny można komuś powierzyć, powinien on pozostawać we wspólnocie Kościoła i być zdatnym, czyli posiadać przymioty wymagane do tego urzędu prawem powszechnym, partykularnym lub fundacyjnym”. W związku z tym, kandydat na urząd kanclerza powinien w pierwszej kolejności pozostawać we wspólnocie Kościoła (kan. 205)⁸, a następnie spełniać wymogi przewidziane wyłącznie dla kandydata na konkretny urząd. Dlatego też w artykule zostanie podjęta próba scharakteryzowania wymogów stawianych kandydatowi na urząd kanclerza określonych przez ustawodawcę w KPK/83 (kan. 483 § 2) i w Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów (nr 180)⁹, tj. 1) nieposzlakowana opinia i pozostawanie ponad wszelkim podejrzeniem, 2) biegłość w sprawach kanonicznych oraz 3) praktyka administracyjna. Powstaje problem: jakie konsekwencje prawne rodzi powierzenie urzędu kanclerza osobie, która nie spełnia któregokolwiek z powyższych wymogów natury moralnej, teoretycznej czy praktycznej?

1. Nieposzlakowana opinia i pozostawanie ponad wszelkim podejrzeniem

Ustawodawca w KPK/83 stanowi: kanclerz powinien być osobą o nieposzlakowanej opinii i ponad wszelkim podejrzeniem (kan. 483 § 2),

⁸ Szerzej zob.: M. SITARZ, *Criteria of Ecclesiastical Enrollment*, w: *The Enrollment to the Catholic Church*, red. S. Kawa, A. Romanko, M. Sitarz, A. Słowikowska, Libreria Editrice Vaticana, Roma 2017, s. 31-55.

⁹ Na uwagę zasługuje fakt, że Dyrektorium *Apostolorum successores* ma tę samą wartość, jaką posiada KPK/83: „Zasadnicze źródła niniejszego Dyrektorium stanowią dokumenty Soboru Watykańskiego II i dokumenty papieskie opublikowane w minionych latach oraz Kodeks Prawa Kanonicznego promulgowany w 1983 roku. [...] Jest oczywiste, że to, co zostało zawarte w tym Dyrektorium i co zostało zaczerpnięte z dyscypliny Kościoła, zachowuje tę samą wartość, jaką posiada w źródłach, z których pochodzi” (AS, wprowadzenie).

natomiast Kongregacja ds. Biskupów doprecyzowała, że urząd ten należy powierzyć „wiernemu o nieposzlakowanej opinii i ponad wszelkim podejrzeniem” (AS 180)¹⁰.

Użyte w oryginale włoskim Dyrektorium słowo *fedele* (wierny) zostało zastosowane również we włoskim tłumaczeniu KPK/83 (kan. 204 § 1)¹¹ i odpowiada lacińskiemu wyrażeniu *christifidelis*. W związku z tym, urząd kanclerza może zostać powierzony wiernemu chrześcijaninowi w rozumieniu kan. 204 § 1¹², a więc zarówno osobie duchownej, jak i świeckiej (kobiecie lub mężczyźnie). W sprawach, w których opinia kapłana może być narażona na niebezpieczeństwo, kanclerzem powinien być jednak kapłan (kan. 483 § 2; AS 180)¹³. Kongregacja ds. Biskupów podkreśliła: „jeśli chodzi o prezbiterów, biskup zadba o to, aby mieli jakieś inne zadanie związane z posługą duszpasterską, dla podtrzymywania zapалу apostołskiego i uniknięcia – z powodu braku kontaktu z wiernymi – szkodliwej mentalności biurokratycznej” (AS 177). W związku z tym, biskup powierzając prezbiterowi urząd kanclerza

¹⁰ W oryginale włoskim nr 179 AS: „L’ufficio di cancelliere deve essere affidato ad un *fedele* che si distingue per onestà personale al di sopra di ogni sospetto”.

¹¹ „I fedeli sono coloro che, essendo stati incorporati a Cristo mediante il battesimo, sono costituiti popolo di Dio e perciò, resi partecipi nel modo loro proprio dell’ufficio sacerdotale, profetico e regale di Cristo, sono chiamati ad attuare, secondo la condizione propria di ciascuno, la missione che Dio ha affidato alla Chiesa da compiere nel mondo”.

¹² „Wiernymi [*christifideles* – M.S.] są ci, którzy przez chrzest wszczępieni w Chrystusa, zostali ukonstytuowani Ludem Bożym i stawszy się z tej racji na swój sposób uczestnikami kapłańskiego, prorockiego i królewskiego posłannictwa Chrystusa, zgodnie z własną każdego pozycją, są powołani do wypełniania misji, jaką Bóg powierzył pełnić Kościołowi w świecie”. Szerzej zob. SACROSANCTUM CONCILIUM OECUMENICUM VATICANUM II, Decretum de apostolatu laicorum *Apostolicam actuositatem* (18.11.1965), AAS 58 (1966), s. 837-864; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*. Tekst polski. Nowe tłumaczenie, Pallottinum, Poznań 2002, s. 377-401, nr 2-3.

¹³ Np. w odniesieniu do sfery administracyjnej: stwierdzenie przeszkody do wykonywania przyjętych święceń (kan. 1044 § 2, 2°), utrata stanu duchownego (kan. 290), usunięcie proboszcza (kan. 1740-1747). Z kolei w sprawach sądowych można wskazać m.in. proces karny duchownego (kan. 1717-1731).

powinien pamiętać, iż jest on w pierwszej kolejności kapłanem, a dopiero w drugiej urzędnikiem i powierzyć mu jednocześnie urząd duszpasterski dający się pogodzić z pracą w kurii (np. rektora kościoła, kapelana), w którym mógłby realizować zadania płynące ze święceń. Kongregacja promulgując ten przepis ma na celu nie tylko lepsze wypełnianie przez kanclerza powierzonych mu zadań określonych w prawie powszechnym i partykularnym, ale także duchowe dobro jego samego.

Nieposzlakowana opinia i pozostawanie ponad wszelkim podejrzeniem stanowią wymogi moralne, których ostateczna ocena zawsze należy do biskupa diecezjalnego. Pomimo tego, że nie jest zobowiązany do wysłuchania zdania innych osób, to jednak, „aby zapewnić obsadę poszczególnych urzędów, warto by [...] zasięgnął opinii niektórych kapłanów i świeckich, zgodnie ze sposobami, które uzna za stosowne” (AS 177). Należy stwierdzić, że wysłuchanie zdania innych wiernych może okazać się pomocne w uzyskaniu przez biskupa pewności w zakresie nieposzlakowanej opinii i pozostawania ponad wszelkim podejrzeniem kandydata na urząd kanclerza. Sporządzone lub podpisane przez kanclerza pismo nabiera charakteru urzędowego. Dlatego też w odniesieniu do jego cech charakteru nie może zachodzić jakiegokolwiek podejrzenie w kwestii uczciwości, stąd ustawodawca kościelny wymaga, aby był osobą o nieposzlakowanej opinii, a także ma cechować się „gorliwością duszpasterską i nieskazitelnością życia chrześcijańskiego” (AS 177). Powyższe wymogi odnoszą się do życia moralnego kanclerza, dlatego wydaje się, że ciężko byłoby je zweryfikować biskupowi diecezjalnemu bez uprzedniego zasięgnięcia opinii osób, które znały lub współpracowały z kandydatem na ten urząd.

2. Biegłość w sprawach kanonicznych

Piastunem urzędu kanclerza powinien być „biegły w sprawach kanonicznych” (AS 180). Kongregacja ds. Biskupów stanowi: „Biskup

powinien unikać powierzania urzędów lub zadań osobom niemającym odpowiedniego przygotowania: trzeba, aby najpierw upewnił się co do ich przygotowania teologicznego, duszpasterskiego i kompetencji w danej dziedzinie, a dopiero potem stopniowo wprowadzał je w poszczególne zakresy pracy o charakterze specjalistycznym” (AS 177)¹⁴. Dykasteria Kurii Rzymskiej zwraca w ten sposób uwagę na odpowiednią weryfikację wymogów przewidzianych na urząd kanclerza, a w konsekwencji – na zadania, w które wyposażył go ustawodawca powszechny, a które to mogą zostać uszczegółowione i doprecyzowane w prawie partykularnym. W pierwszej kolejności, biskup diecezjalny powinien uzyskać pewność w zakresie przygotowania teologicznego i duszpasterskiego kandydata. Urząd kanclerza jest urzędem kościelnym (kan. 149 § 1) i wchodzi w skład kurii diecezjalnej, która świadczy biskupowi pomoc w zarządzaniu całą diecezją, a zwłaszcza w kierowaniu działalnością pasterską, w administrowaniu porcją Ludu Bożego i wykonywaniu władzy sądowniczej (kan. 469). Osoba, która nie posiadała by przygotowania teologicznego i duszpasterskiego z jednej strony nie byłaby w stanie w sposób właściwy wspomagać biskupa diecezjalnego w zarządzaniu kurią, a z drugiej – nie spełniałaby wymogu biegłości w sprawach kanonicznych, ponieważ na dyscyplinę prawa kanonicznego składają się elementy zarówno prawne, jak i teologiczne¹⁵. „Droga do

¹⁴ Powyższe stwierdzenie jest uzupełnieniem i zaktualizowaniem postanowień Dyrektorium z 22 lutego 1973 r., w którym Kongregacja ds. Biskupów stwierdziła: „Biskup czuwa nad tym, aby urzędów i stanowisk nie powierzać ludziom nieprzygotowanym, a więc przypadkowo. Owszem, stara się o ich uprzednie konieczne przygotowanie techniczne, teologiczne i duszpasterskie. Następnie wprowadza się ich stopniowo w różne dziedziny szczególnych działów pracy. Biskup czuwa również nad tym, by osoby, które utraciły swoją pierwotną zdolność, nie piastowały powierzonego im wcześniej stanowiska”, CONGREGATIO PRO EPISCOPIB, *Directorium Ecclesiae imago de pastorali ministerio Episcoporum Ecclesiae imago* (22.02.1973), Typis Polyglottis Vaticanis 1973; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, s. 403-516, nr 209e.

¹⁵ Z. GROCHOLEWSKI, *Specyfika prawa Kościoła Katolickiego*, w: *Lex Tua in Corde Meo. Studia i materiały dedykowane Jego Magnificencji Bp. Tadeuszowi Pieronkowi*

poznania i zrozumienia natury prawa kościelnego nie może ograniczać się do znajomości systemów kanonów, lecz winna ujmować to prawo w kontekście jego rzeczywistości eklezjalnej¹⁶. Następnie, po zweryfikowaniu kompetencji teologicznych i duszpasterskich, biskup powinien ocenić zdolność kandydata na urząd kanclerza w kontekście podjęcia zadania w konkretnej dziedzinie.

Jednym z kryteriów obowiązujących w sprawowaniu władzy ustawodawczej biskupa diecezjalnego jest charakter personalny tej władzy, zgodnie z którym „władza ustawodawcza w obrębie diecezji należy wyłącznie do biskupa diecezjalnego” (AS 67a) i nie może być ważnie delegowana innym podmiotom, chyba że prawo co innego wprost zastrzega (kan. 135 § 2). Jest zobowiązany do wykonywania tej władzy osobiście¹⁷. Nie może stanowić prawa razem z innymi osobami czy organami¹⁸. Odpowiedzialność spoczywająca na biskupie domaga się, aby biskup

z okazji 40-lecia pracy naukowej, red. P. Majer, A. Wójcik, Wydawnictwo Naukowe Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, Kraków 2004, s. 265-278. Szerzej zob. R. SOBAŃSKI, *Zarys teologii prawa kościelnego*, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1973.

- ¹⁶ M. STASIAK, *Problem modeli eklezjalnych w budowie teorii prawa kościelnego*, „Kościół i Prawo” 1 (1981), s. 11; T. PAWLUK, *Konstrukcja teologiczna prawa kanonicznego jako wyraz inspiracji Soboru*, w: *Mysł posoborowa w Polsce*, red. J. Myśków, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1970, s. 222-234.
- ¹⁷ „Komunia kościelna organicznie zakłada osobistą odpowiedzialność biskupa, ale także uczestnictwo wiernych wszystkich kategorii jako współodpowiedzialnych za dobra Kościoła partykularnego, który sami tworzą”. IOANNES PAULUS PP. II, *Adhortatio apostolica post-synodalis de Episcopo ministro Evangelii Iesu Christi pro mundi spe Pastores gregis* (16.10.2003), AAS 96 (2004), s. 825-924; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, s. 310-400, nr 44.
- ¹⁸ CONGREGATIO PRO EPISCOPIB, CONGREGATIO PRO GENTIUM EVANGELIZATIONE, *Instructio de synodis dioecesanis agendis* (19.03.1997), AAS 89 (1997), s. 706-727; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł 2*, red. M. Sitarz, A. Romanko, U. Wasilewicz, P. Zajac, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 517-557, Dodatek do Instrukcji o synodach diecezjalnych.

przed wydaniem ogólnych przepisów i zarządzeń dla diecezji, zasięgał opinii diecezjalnych organów jednoosobowych i kolegialnych¹⁹.

Biegłość w sprawach kanonicznych wymagana jest od kanclerza przede wszystkim z uwagi na przygotowywanie pism, czy pomoc w redakcji aktów normatywnych i wykonawczych zgodnie z podstawowymi kryteriami obowiązującymi w pełnieniu władzy ustawodawczej wykonawczej i sądowniczej przez biskupa diecezjalnego (kan. 391), które Kongregacja ds. Biskupów określiła w następujący sposób: „Biskup będzie się troszczył, aby teksty ustawodawcze i teksty kanoniczne były redagowane precyzyjnie i z zachowaniem rygorów techniczno-prawnych, unikając sprzeczności, zbędnych powtórzeń lub mnożenia rozporządzeń dotyczących tej samej dziedziny; zwróci też uwagę na konieczną przejrzystość, aby wyraźnie rozróżniona była obligatoryjna czy wskazująca natura przepisów i by jasno można było zrozumieć, jakie postępowanie jest nakazane lub zabronione. W tym będzie korzystał z rad kompetentnych specjalistów w zakresie prawa kanonicznego, których nigdy nie powinno brakować w Kościele partykularnym” (AS 67d)²⁰.

3. Praktyka administracyjna

Kongregacja ds. Biskupów w Dyrektorium z 2004 r. wskazała, że na urząd kanclerza powinna zostać mianowana osoba, która ma doświadczenie w sprawach administracyjnych (AS 180). Nie wystarczy zatem, aby kandydat na urząd był biegły w sprawach kanonicznych czy tylko legitymował się ukończeniem studiów z zakresu prawa kanonicz-

¹⁹ Szczególnie przydatnym narzędziem pomocnym w stanowieniu przepisów jest synod diecezjalny (AS 67a; 167).

²⁰ Szerzej na temat prawidłowej budowy aktu normatywnego zob.: M. SITARZ, *Podstawowe zasady w sprawowaniu władzy ustawodawczej biskupa diecezjalnego*, w: *II Polski Synod Plenarny a synody diecezjalne*, red. J. Krukowski, M. Sitarz, A. Pastwa, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, s. 103-113; TENŻE, *Wymóg zachowania rygorów techniczno-prawnych w pełnieniu władzy ustawodawczej w Kościele partykularnym. Wybrane elementy*, „Roczniki Nauk Prawnych” t. XXIV (2014), nr 4, s. 163-176.

nego zwieńczonych magisterium, licencjatem i nawet doktoratem, ale, by wykazał się już w praktyce zdobytą wiedzą.

Źródła powyższego wymogu należy upatrywać w definicji kurii diecezjalnej, zgodnie z którą osoby wchodzące w jej skład, świadczą biskupowi pomoc m.in. w administrowaniu diecezją (kan. 469). Z kolei biskup ma czuwać, aby wszystkie sprawy związane z zarządzaniem diecezją były odpowiednio koordynowane (kan. 473 § 1)²¹. Zarządzanie i koordynacja pracy powinny być tak prowadzone, aby „struktura organizacyjna nie przytłaczała i była skuteczna oraz daleka od wszelkiej niepotrzebnej komplikacji czy biurokracji, mając zawsze przed sobą nadprzyrodzony cel pracy” (AS 178). Wymóg posiadania doświadczenia w administracji odpowiada randze zadań, w które ustawodawca kościelny wyposażył kanclerza. Będąc świadkiem urzędowym, sporządzone lub podpisane przez niego dokumenty mają wartość dowodową, a w konsekwencji wpływają i kształtują sytuację prawną innych podmiotów w Kościele. Kanclerz uczestniczy w stanowieniu aktów o charakterze jurysdykcyjnym w rozumieniu kan. 474²², które również określają sytuację wiernych w Kościele (np. akty administracyjne konkretne).

Należy zauważyć, że ostatecznie sposób weryfikacji zarówno biegłości w sprawach kanonicznych, jak i doświadczenia administracyjnego kandydata na urząd kanclerza zależy od biskupa diecezjalnego.

²¹ B.A. CUSACK, *The Diocesan Curia [cc. 469-494]*, w: *New Commentary on the Code of Canon Law*, red. J.P. Beal, J.A. Coriden, T.J. Green, Paulist Press, New York-Mahwah 2000, s. 625-627; T. PAWLUK, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, t. II, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn 2002, s. 211-213.

²² J. KRUKOWSKI, *Kuria diecezjalna*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła*, t. II/1, red. J. Krukowski, Pallottinum, Poznań 2005, s. 347. Zob. także: M. SITARZ, *Wymogi stanowienia prawa w Kościele partykularnym. Zarys problematyki*, „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich” 23 (2013), nr 26, s. 85-93.

4. Skutki powierzenia urzędu kanclerza osobie niespełniającej wymogów prawnych

Powstaje pytanie: jakie skutki rodzi powierzenie urzędu kanclerza osobie, która nie spełnia łącznie wszystkich wyżej wymienionych wymogów natury moralnej, teoretycznej i praktycznej? W odpowiedzi na powyższe pytanie, ustawodawca w KPK/83 stanowi: „Powierzenie urzędu kościelnego temu, kto nie posiada wymaganych przymiotów, nieważne jest tylko wtedy, jeśli przymioty wymagane są wyraźnie prawem powszechnym, partykularnym lub fundacyjnym do ważności powierzenia. Poza tym ważne, ale może być cofnięte dekretem kompetentnej władzy albo wyrokiem trybunału administracyjnego” (kan. 149 § 2). W odniesieniu do powierzenia urzędu kanclerza, ustawodawca kościelny zarówno w KPK/83, jak i w Dyrektorium nie stanowi, aby powyższe wymogi były do ważności powierzenia. Dlatego też mianowanie na urząd kanclerza osoby, która nie spełnia wszystkich wymogów lub jednego z nich, jest ważne, ale niegodziwe, chyba że ustawodawca partykularny postanowił inaczej. Taki kanclerz piastuje wówczas urząd ważnie, ale niegodziwie.

Wnioski

Z przeprowadzonej analizy wymogów na urząd kanclerza kurii diecezjalnej należy wysunąć następujące wnioski:

1. Kanclerz, pomimo tego, że nie posiada władzy, to jednak wspomaga biskupa diecezjalnego w zarządzie diecezją i spełnia istotne zadania, zwłaszcza w zakresie administrowania w Kościele partykularnym.

2. Z uwagi na wyposażenie przez ustawodawcę kościelnego kanclerza w takie kompetencje, jak sporządzanie i wysyłanie akt kurialnych oraz strzeżenie ich w archiwum kurii, a także bycie świadkiem urzędowym na okoliczność informacji zawartych w podpisanych przez niego dokumentach, bardzo ważne jest, aby urząd ten został powierzony osobie odpowiednio przygotowanej.

3. Wymogi na urząd kanclerza zostały określone w KPK/83 (kan. 483 § 2) i w Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów *Apostolorum successores* (nr 180). Ustawodawca kodeksowy wskazał, że kanclerzem powinna zostać osoba o nieposzlakowanej opinii i ponad wszelkim podejrzeniem, natomiast Kongregacja ds. Biskupów – potwierdzając wymogi natury moralnej – doprecyzowała, że ma to być wierny, biegły w sprawach kanonicznych i z praktyką administracyjną.

4. Powierzenie urzędu kościelnego temu, kto nie posiada wymaganych przymiotów, nieważne jest tylko wtedy, jeżeli przymioty są wymagane wyraźnie prawem powszechnym, partykularnym lub fundacyjnym do ważności powierzenia (kan. 149 § 2). Dlatego też w odniesieniu do kanclerza, pominięcie któregośkolwiek z wymogów określonych w KPK/83 i w Dyrektorium z 2004 r., będzie skutkowało nieważnością powierzenia urzędu tylko wówczas, gdy zostanie tak postanowione w prawie partykularnym.

5. *De lege ferenda* należy postulować, aby przy powierzaniu urzędu kanclerza, biskup diecezjalny weryfikował kwalifikacje kandydata zarówno te o charakterze moralnym (nieposzlakowana opinia i pozostawanie ponad wszelkim podejrzeniem), jak i te wskazane przez dykasterię Kurii Rzymskiej, tj. biegłość w sprawach kanonicznych i doświadczenie administracyjne, aby tak istotny urząd w Kościele partykularnym był sprawowany kompetentnie, ważnie i godziwie, z poszanowaniem zasady legalności i dyskrecjonalności.

Bibliografia

Źródła prawa

Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: Kodeks Prawa Kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984.

CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, Directorium Ecclesiae imago de pastoralis ministerio Episcoporum (22.02.1973), Typis Polyglottis Vaticanis 1973;

- tekst polski w: Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 403-516.
- CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, CONGREGATIO PRO GENTIUM EVANGELIZATIONE, Instructio de synodis dioecesis agendis (19.03.1997), AAS 89 (1997), s. 706-727; tekst polski w: Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł 2, red. i oprac. M. Sitarz, A. Romanko, U. Wasilewicz, P. Zając, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 517-557.
- CONGREGAZIONE PER I VESCOVI, Directorio per il ministero pastorale dei vescovi Apostolorum successores (22.02.2004), Libreria Editrice Vaticana 2004; tekst polski w: Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 517-711.
- IOANNES PAULUS PP. II, Adhortatio apostolica post-synodalis de Episcopo ministro Evangelii Iesu Christi pro mundi spe Pastores gregis (16.10.2003), AAS 96 (2004), s. 825-924; tekst polski w: Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 310-400.
- SACROSANCTUM CONCILIUM OECUMENICUM VATICANUM II, Decretum de apostolatu laicorum Apostolicam actuositatem (18.11.1965), AAS 58 (1966), s. 837-864; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie, Pallottinum, Poznań 2002, s. 377-401.

Literatura

- CUSACK BARBARA ANNE, The Diocesan Curia [cc. 469-494], w: New Commentary on the Code of Canon Law, red. J.P. Beal, J.A. Coriden, T.J. Green, Paulist Press, New York-Mahwah 2000, s. 622-652.
- GROCHOLEWSKI ZENON, Specyfika prawa Kościoła Katolickiego, w: Lex Tua in Corde Meo. Studia i materiały dedykowane Jego Magnificencji Bp. Tadeuszowi Pieronkowi z okazji 40-lecia pracy naukowej, red. P. Majer, A. Wójcik, Wydawnictwo Naukowe Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, Kraków 2004, s. 265-278.
- KASZAK ROBERT, Kompetencje kanclerza kurii diecezjalnej dotyczące archiwum według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku, *Kościół i Prawo* 4 (17) 2015, nr 2, s. 55-67.
- KRUKOWSKI JÓZEF, Kuria diecezjalna, w: Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła, t. II/1, red. J. Krukowski, Pallottinum, Poznań 2005, s. 344-381.

- KRUKOWSKI JÓZEF, Prawo administracyjne w Kościele, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2011.
- PAWLUK TADEUSZ, Konstrukcja teologiczna prawa kanonicznego jako wyraz inspiracji Soboru, w: Myśl posoborowa w Polsce, red. J. Myśków, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1970, s. 222-234.
- PAWLUK TADEUSZ, Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie, t. II, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn 2002.
- SITARZ MIROSLAW, Criteria of Ecclesiastical Enrollment, w: The Enrollment to the Catholic Church, red. S. Kawa, A. Romanko, M. Sitarz, A. Słowikowska, Libreria Editrice Vaticana, Roma 2017, s. 31-55.
- SITARZ MIROSLAW, Podstawowe zasady w sprawowaniu władzy ustawodawczej biskupa diecezjalnego, w: II Polski Synod Plenarny a synody diecezjalne, red. J. Krukowski, M. Sitarz, A. Pastwa, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, s. 93-117.
- SITARZ MIROSLAW, Wymogi stanowienia prawa w Kościele partykularnym. Zarys problematyki, *Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich* 23 (2013), nr 26, s. 85-93.
- SITARZ MIROSLAW, Wymóg zachowania rygorów techniczno-prawnych w pełnieniu władzy ustawodawczej w Kościele partykularnym. Wybrane elementy, *Roczniki Nauk Prawnych* t. XXIV (2014), nr 4, s. 163-176.
- SOBAŃSKI REMIGIUSZ, Zarys teologii prawa kościelnego, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1973.
- STASIAK MARIAN, Problem modeli eklezjalnych w budowie teorii prawa kościelnego, *Kościół i Prawo* 1 (1981), s. 11-40.

Wymogi na urząd kanclerza kurii diecezjalnej

Streszczenie

Autor analizuje wymogi na urząd kanclerza kurii diecezjalnej wskazane przez ustawodawcę w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. (kan. 483 § 2) i w Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów *Apostolorum successores* wydanym przez Kongregację ds. Biskupów (nr 180). Zgodnie z tymi przepisami urząd kanclerza może zostać powierzony wiernemu o nieposzlakowanej opinii i ponad wszelkim podejrzeniem, biegłemu w sprawach kanonicznych i z praktyką administracyjną.

Słowa kluczowe: nieposzlakowana opinia, biegłość w sprawach kanonicznych, doświadczenie administracyjne

Requirements for the Office of Chancellor of the Diocesan Curia

Summary

The Author analyzes the requirements for the office of chancellor of the diocesan curia indicated by the legislator in the Code of Canon Law of 1983 (can. 483 § 2) and in the Directory for the Pastoral Ministry of Bishops *Apostolorum successores* issued by the Congregation for Bishops (no 180). According to these prescripts the member of the faithful who is entrusted with the office of chancellor must be of good reputation and above all suspicion, with canonical ability and experience in the management of administrative affairs.

Key words: unimpaired reputation, proficiency in canonical matters, administrative experience

Information about Author: REV. MIROSLAW SITARZ, Professor – Head of the Department of Public and Constitutional Church Law, Institute of Canon Law, Faculty of Law, Canon Law and Administration at the John Paul II Catholic University of Lublin, Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin, Poland; e-mail: mpsitarz@kul.pl